

Lycaena dispar (Haworth, 1802)

Czerwończyk nieparek

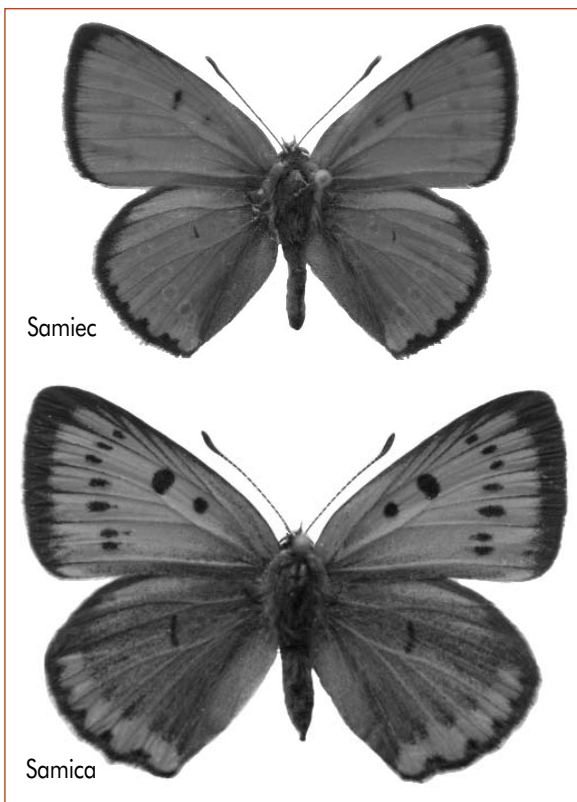
stawonogi, owady, motyle, modraszki

Opis gatunku

Rozpiętość skrzydeł 32–40 mm. Wyraźny dymorfizm płciowy. U obu płci wierzch skrzydeł złocistoczerwony z czarnym obrzeżeniem, a spód tylnego skrzydła z silnym błękitnym nalotem. U samca w połowie długości przedniego skrzydła znajduje się niewielka czarna kropka lub krótka poprzeczna kreska. Samica większa od samca. Czarne obrzeżenie przedniego skrzydła szersze, na skrzydle występuje przepaska z czarnych kropek oraz dwie dodatkowe kropki w nasadowej części skrzydła. Tylnie skrzydło silnie przyciemnione, z szerokim pomarańczowym paskiem przy zewnętrznym brzegu skrzydła (Buszko & Masłowski, 1993).

Możliwość pomylenia z innymi gatunkami

Samce można pomylić z czerwończykiem dukacikiem – *Lycaena virgaureae* (L.), ale gatunek ten nie ma czarnej

kropki w połowie długości przedniego skrzydła. Różni się także barwą i rysunkiem spodu tylnego skrzydła, na którym brak błękitnego nalotu, a ponadto znajduje się przepaska z nieregularnych białych plamek.

Cechy biologiczne

Rozmnażanie

Gatunek ma jedno, a w sprzyjające sezony dwa pokolenia w roku. Motyle drugiego pokolenia są znacznie mniejsze niż pierwszego. Pojaw motyla przy jednym pokoleniu w roku trwa od końca czerwca do końca lipca. Przy dwóch pokoleniach pierwsze pojawia się od początku czerwca do początku lipca, a drugie od końca lipca do końca sierpnia. Gąsienica żyje głównie na szczawiu lancetowatym (*Rumex hydrolapathum* Huds.), ostatnio coraz częściej obserwowana jest także na innych gatunkach szczawiu, takich jak szczaw tępolistny (*Rumex obtusifolius* L.), szczaw kędzierzawy (*Rumex crispus* L.) i szczaw zwykajny (*Rumex acetosa* L.). Przez cały swój rozwój gąsienica odżywia się liśćmi, a zimuje w młodszych stadiach wzrostowych. Przepoczwarczenie odbywa się na roślinie pokarmowej lub w jej pobliżu (Ebert, 1991).

Aktywność

Motyl jest aktywny w ciągu dnia, lata przy słonecznej pogodzie. Odwiedza stosunkowo wiele różnych gatunków kwiatów, preferując głównie te o barwie fioletowej i żółtej, rzadziej białej.

Cechy ekologiczne

Gatunek związany ze środowiskami wilgotnych łąk i torfowisk niskich oraz różnymi środowiskami okrajkowymi w dolinach rzek [6430, 6410, 7230, 91E0]. Preferuje tereny nadwodne oraz obrzeża rowów melioracyjnych. W ostatnich latach coraz częściej obserwowany w środowiskach suchszych, w tym także ruderalnych. Związane jest to ze składaniem jaj na innych gatunkach szczawiu rosnących w takich miejscach.

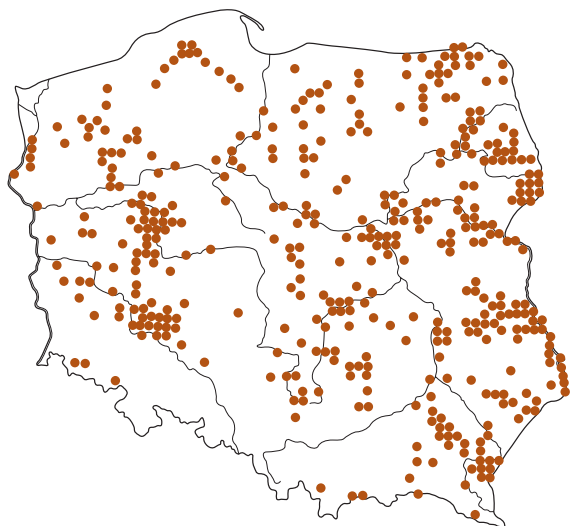
Rozmieszczenie geograficzne

Gatunek o zasięgu transpalearktycznym obejmującym obszary strefy umiarkowanej od zachodniej Europy po wschodnie krańce Azji (Pullin & al. 1998). W Polsce spotykany powszechnie na nizinach, rzadko na pogórzu i w niższych położeniach górskich. W naszym kraju jest jednym z pospolitszych gatunków, stwierdzony w 410 kwadratach siatki UTM o boku 10 km (Buszko, 1997).

Status gatunku

Kategoria zagrożenia na Polskiej Czerwonej Liście: LC
Status prawny: w Polsce podlega ścisłej ochronie

Znajduje się na czerwonej liście IUCN
Wymieniony w II załączniku Konwencji Berneńskiej
Wymieniony w II i IV załączniku Dyrektywy Habitatowej

Występowanie gatunku na obszarach chronionych

Gatunek występuje w wielu parkach narodowych i krajobrazowych oraz w licznych rezerwach przyrody.

Rozwój i stan populacji, potencjalne zagrożenia

Rozwój i stan populacji

Stan populacji w Polsce należy uznać za bardzo dobry. Widoczna jest w ostatnich latach tendencja do wzrostu liczebności i rozprzestrzeniania się gatunku na obszary, na których dotąd nie występował.

Potencjalne zagrożenia

Trudno wskazać czynniki, które mogłyby poważnie zagrozić gatunkowi w najbliższej przyszłości. Pewnym zagrożeniem dla gatunku mogą być melioracje i osuszanie terenów podmokłych, gdzie występuje najliczniej (Dąbrowski & Krzywicki, 1982). Niemniej możliwość zasiedlania środowisk suchszych pozwala na znaczne zredukowanie tego zagrożenia.

Propozycje działań ochronnych

Propozycje względem siedliska gatunku

Należy w miarę możliwości prowadzić ekstensywną gospodarkę na podmokłych łąkach i nie dopuszczać do ich zarastania. Wskazane jest utrzymywanie śródpolnych i śródleśnych oczek wodnych, na obrzeżach których rosną gatunki szczawiu będące roślinami pokarmowymi gąsienic.

Propozycje względem gatunku

W chwili obecnej najlepszym sposobem ochrony gatunku jest utrzymywanie w odpowiednim stanie środowiska lęgowego gatunku. Najlepszą tego gwarancją jest ekstensywnie prowadzona gospodarka rolna i leśna. Nie ma potrzeby ochrony czynnej gatunku.

Propozycje względem populacji

Gatunek ma zbyt wiele populacji na terenie naszego kraju, by istniały uzasadnione potrzeby specjalnej ochrony którejkolwiek z nich.

Doświadczenia i kierunki badań

Wskazane jest prowadzenie monitoringu liczebności gatunku na wybranych terenach (metoda transektu), by mieć pewność, że wzrost liczebności gatunku nie jest zjawiskiem przejściowym.

Bibliografia

- BUSZKO J. 1997. Atlas rozmieszczenia motyli dziennych w Polsce, 1986–1995. Turpress, Toruń, 170 s.
- BUSZKO J., MASTOWSKI J. 1993. Atlas motyli Polski. Cz. I. Motyle dzienne (*Rhopalocera*). Grupa IMAGE, Warszawa, 269 s.
- DĄBROWSKI J., KRZYWICKI M., 1982, Ginące i zagrożone gatunki motyli (*Lepidoptera*) w faunie Polski. Część I. Nadrodziny *Papilionoidea*, *Hesperioidea*, *Zygaenoidea*. *Studia Naturae*, Seria B, Nr 31: 1-171.
- EBERT G. (red.) 1991. Die Schmetterlinge Baden-Württembergs, Band I: Tagfalter, Verlag Eugen Ulmer, 552 s.
- PULLIN S., BALINT Z., BALETTO E., BUSZKO J., COUTSIS J. G., GOFFART P., KUL-FAN M., LHONORE J. E., SETTELE J., VANDER MADE J. G. 1998 The status, ecology and conservation of *Lycaena dispar* (*Lycaenidae: Lycaenini*) in Europe, *Nota Lepid.*, 21: 94–100.

Jarosław Buszko